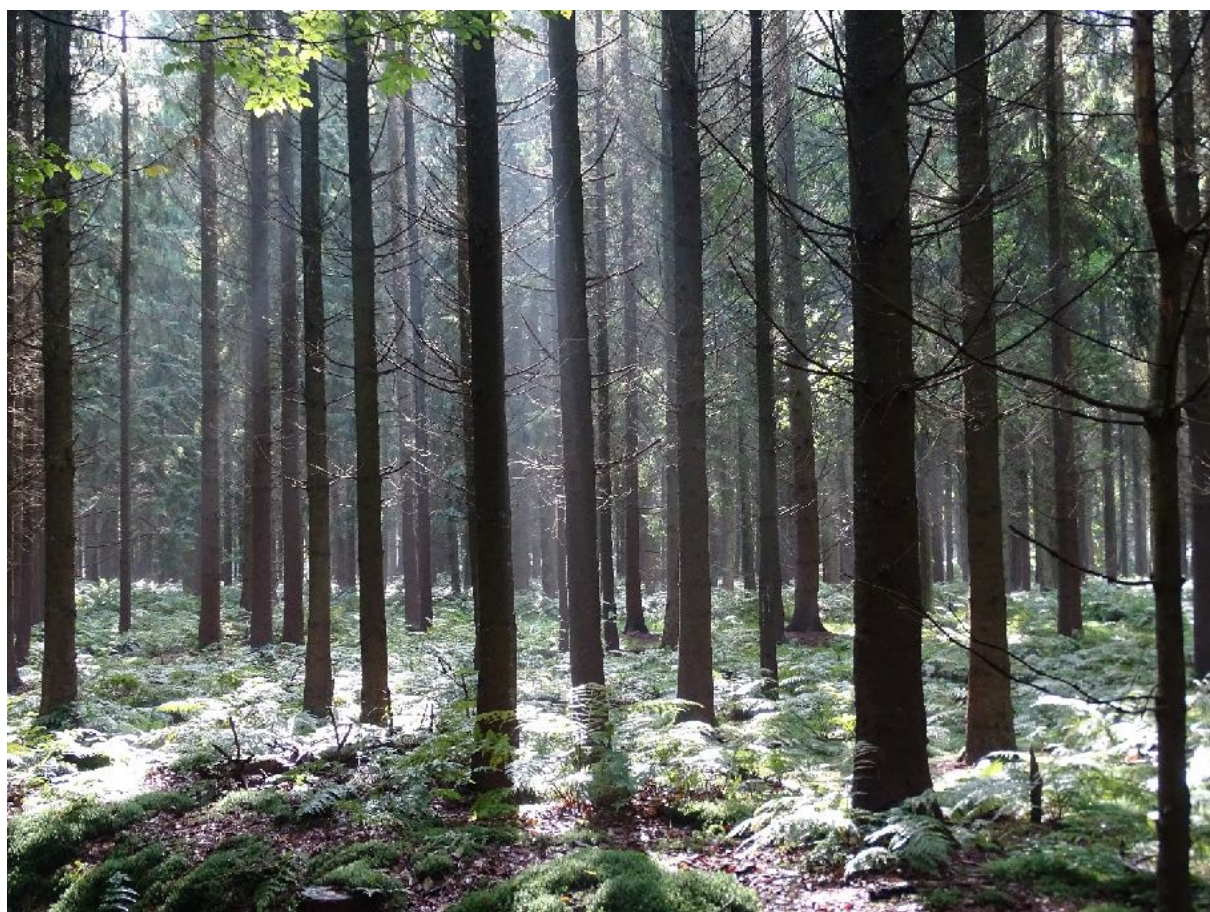

Tweede beheervisie voor het Asserbos

Colofon

Tekst	Het bestuur van Stichting Vrienden van het Asserbos
Foto's	Theo de Grijs
Contact	vriendenasserbos.nl vriendenasserbos@gmail.com

Voorjaar 2019

Inhoud

1 Aanleiding en doel	4
2 Beschrijving van het Asserbos	5
Ontstaansgeschiedenis	5
Huidige kenmerken en waarden	7
Recente ontwikkelingen	11
3 Het huidige beleid en beheer van het Asserbos	12
Relevante beleidsstukken	12
4 Knelpunten	15
5 Beheervisie van Vereniging Vrienden van het Asserbos	16
Geraadpleegde bronnen	19

1 Aanleiding en doel

De Vereniging Vrienden van het Asserbos en omgeving (VvhA) is opgericht op 7 januari 2005. De Vereniging heeft in januari 2019 ruim 200 leden. Uit de statuten van de VvhA blijkt het doel: 'Het beschermen van de natuurlijke ecologische en cultuurhistorische waarde van het Asserbos en omgeving. Zij verricht daartoe alle verdere handelingen, die met het vorenstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn'.

Om dit doel te bereiken geeft de vereniging onder meer adviezen (gevraagd en ongevraagd) en denkt constructief mee ten aanzien van het beheer en de ontwikkelingen van het Asserbos en andere groene gebieden in Assen en directe omgeving. Daarnaast richt VvhA zich op het creëren van betrokkenheid van de bevolking bij de ontwikkeling van het Asserbos en omgeving, onder andere door het organiseren van activiteiten van educatieve, culturele en recreatieve aard zoals lezingen, boswandelingen, excursies, publicaties en dergelijke. Ook draagt VvhA bij aan ideële of daadwerkelijke steun aan publicaties en andere vormen van voorlichting over het Asserbos en omgeving.

Vanaf januari 2008 is VvhA door de Belastingdienst erkend als ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). Daarmee is het de VvhA toegestaan giften en donaties te aanvaarden. Meer informatie over de VvhA, alsmede verenigingsnieuws is te vinden op de website vriendenasserbos.nl.

In deze visie beschrijft VvhA op welke wijze de vereniging zich inzet voor het behoud en verdere ontwikkeling van het Asserbos en omgeving. De Visie richt zich met name op het Asserbos, als grootste en meest hoogwaardige terrein in de gemeente Assen. Dat houdt echter niet in dat de VvhA ophoudt zich in te spannen voor de overige gebieden binnen de gemeentegrenzen.

De onderhavige visie is een herziening van de Beleidsvisie uit 2008. De visie is opgesteld door het bestuur van VvhA en wordt daarna ter goedkeuring aan de leden voorgelegd.

2 Beschrijving van het Asserbos

Ontstaansgeschiedenis

Het Asserbos is gelegen ten zuiden van het stadscentrum van Assen en heeft een oppervlakte van circa 100 hectare. Het behoort tot één van de oudste bossen van Drenthe. Oorspronkelijk was heel Drenthe bedekt met bos. Er waren eikenbossen, elzenbroekbossen en jeneverbesstruwelen in de stuifzandgebieden. Een deel van het Asserbos is een restant van dit inmiddels grotendeels verdwenen oerbos. Dit deel ligt aan de oostkant van het bos, langs de Beilerstraat.

Het gebied dat nu het Asserbos is, maakte in de middeleeuwen deel uit van de Marke van Witten. De markegenoten gebruikten het bos om er hout uit te halen en er vee te weiden. Later kwam het bos in beheer bij het Cisterciënzer klooster Maria in Campis in Assen. Na de reformatie (16e eeuw) kwam het bos onder zeggenschap van De Landschap Drenthe. Uit die tijd vernemen we ook van maatregelen die er op gericht zijn het bos te beschermen zoals kap- en weideverboden en akkerverboden tegen het houden van varkens in het bos. Toch mocht dat niet baten. Het bos werd verder aangetast en vooral het westelijke deel vanaf de Bosbeek werd ontgonnen. Landschapsgriffier Wolter Hendrik Hofstede (1725 – 1796) was degene die deze ontwikkeling een halt toeriep. Rond 1760 is men begonnen met het herbebossen van het oorspronkelijke gebied. Van het oudste gedeelte is alleen het stuk langs de Beilerstraat overgebleven. Opmerkelijk aan het plan van Hofstede was dat het voorzag in een ‘wandelbos’ dat, volgens de toentertijd geldende smaak, aangelegd werd in de vorm van een sterrenbos. Zijn plan was dus gericht op wat we tegenwoordig recreatie noemen en maar ten dele op de houtproductie.

Het bos heeft door natuurlijke invloeden zoals branden en stormen veranderingen ondergaan. Ook heeft het bos erg geleden in de tweede wereldoorlog. Er zijn door het Duitse leger bunkers, loopgraven en schuttersputjes aangebracht, zodat het bos verdedigd kon worden. Ook heeft houtkap ten behoeve van brandhout plaatsgevonden. Door gevechten in en rondom het bos zijn bomen beschadigd geraakt. Na de tweede wereldoorlog is het bos met aanplant van 63.500 jonge bomen hersteld¹.

In de loop van de jaren is het bos verschillende malen in oppervlakte verminderd tot 114 hectare. De oorzaak hiervan was de aanleg van straten, het bouwen van huizen, scholen, een tennisbaan en een hertenkamp. Ook werden in het bos veranderingen aangebracht zoals de aanleg van twee vijvers: de Oude Vijver en de Nieuwe Vijver en twee begraafplaatsen in de negentiende eeuw.

Naast de ijsbaan in het zuiden van het bos is een heemtuin aanwezig. In 1969 is door de Dienst Bossen en Plantsoenen van de gemeente Assen een begin gemaakt met de aanleg van deze ca. 0,5 ha grote tuin². Een deel van het terrein werd afgegraven tot op de keileemlaag, een ander deel werd eveneens afgegraven en vervolgens opgevuld met veen. Zo konden verschillende biotopen met bijbehorende vegetatie tot ontwikkeling gebracht worden: een ven, een veengebiedje, verschillende graslandjes en een plas; dit alles verbonden door graspaden.

Tegenwoordig heeft het Asserbos de status van beschermd stadsgezicht en is het aangewezen als onderdeel van het Nationaal Natuurnetwerk (voor meer info zie: NNN, zie hoofdstuk 3). Tot 2018 was de gemeente Assen eigenaar en beheerder van het Asserbos. In 2018 is het beheer, onder duidelijke voorwaarden, overgenomen door de Stichting het Drentse Landschap.

Huidige kenmerken en waarden

Beleving

In de visie van VvHA is het Asserbos in de eerste plaats een beleefbos, waar gewandeld, gefietst, gespeeld en gesport kan worden in een schone, groene en rustige omgeving in de stad. In het Asserbos zijn voorzieningen aanwezig om de beleving te ondersteunen. Er ligt een netwerk van wandel- en fietspaden, er is een kinderboerderij en scouting. Rondom het Duurzaamheidscentrum en de kinderboerderij zijn voorzieningen aanwezig, in de vorm van informatie en horeca. Bij voldoende vorst kan op de ijsbaan worden geschaatst.

Flora en fauna

Het Asserbos heeft zich ontwikkeld op een bodem die bestaat uit een dunne laag voedselarm dekzand, met daaronder keileem. Lokaal komt de keileem aan de oppervlakte. Keileem is ondoorlatend voor water en mineralenrijk, maar voedselarm. Door deze omstandigheden heeft zich bijzondere flora ontwikkeld, met plantensoorten als dubbelloof (een varensort), dalkruid, veelbloemige salomonszegel en bosanemoon. Langs de Roldertorenlaan komt een kleine groeiplaats van het zeldzame plantje zevenster voor. Speciale vermelding verdient het zeer oude eiken-beukenbos langs de Beilerstraat. Dit deel van het bos is meer dan tweehonderd jaar oud en behoort tot de oudste bossen van Noord-Nederland. De vegetatie bestaat uit een boomlaag van eiken en beuken, met daaronder zeer oude hulst. Dit bostype is zeldzaam in Nederland. Door de staande dode bomen is het Asserbos zeer belangrijk voor vleermuizen en vogels. Er bevinden zich zeer hoge dichtheden holenbroedende vogelsoorten, zoals middelste bonte specht, grote bonte specht, bosuil en boomklever³. Daarnaast biedt dit deel van het bos een grote belevingswaarde, met zijn smalle, donkere kronkelpaadjes. Voorts komen in elk geval zes vleermuissoorten voor (gewone- en ruige dwergvleermuis, laatvlieger, baardvleermuis, rosse vleermuis en watervleermuis). In het bos is een kleine populatie eekhoorns aanwezig.

Heemtuin

In het zuidoosten van het Asserbos, gelegen tussen de ijsbaan en revalidatiecentrum De Boshof, is een heemtuin aanwezig. Deze heemtuin is aangelegd in 1969 en besloeg een oppervlakte van 0,5 ha. Er zijn verschillende biotopen gecreëerd die kenmerkend zijn voor de provincie Drenthe. Zo is er stukje natte heide en hoogveen gemaakt, met daarin soorten als gewoon- en fraai veenmos, ronde zonnedaauw en dopheide. Ook is er een deel vochtig schraal hooiland aanwezig, waarin de rietorchis voorkomt.

Cultuurhistorie

Het Asserbos (met uitzondering van het Duurzaamheidscentrum en omgeving) is, in samenhang met het Asser stadscentrum aangewezen als beschermd stadsgezicht⁴. Het predicaat 'beschermd stadsgezicht' behelst een landelijke waardering voor steden of dorpen met een bijzonder cultuurhistorisch karakter⁵. Dit predicaat houdt in dat deze kenmerken een beschermde status hebben. Deze paragraaf beschrijft een aantal van de bijzondere cultuurwaarden.

Lanenstructuur

Kenmerkend voor het Asserbos is de lanenstructuur. In het centrum van het bos komen de Rode Heklaan, Touwslagerslaan, Vleugellaan, Brandlaan bijeen in de kenmerkende stervorm.

Variatie in bospercelen

De verschillende bosvakken in het Asserbos zijn met diverse boomsoorten ingeplant: bosvakken met voornamelijk naaldbomen (Japanse larix, Westelijke hemlockspar, Fijnspar, Schotse den en Sitkaspar) worden afgewisseld met loofboomvakken (voornamelijk Beuk). In de toelichting op het aanwijzingsbesluit als beschermd stadsgezicht wordt dit kenmerk benoemd.

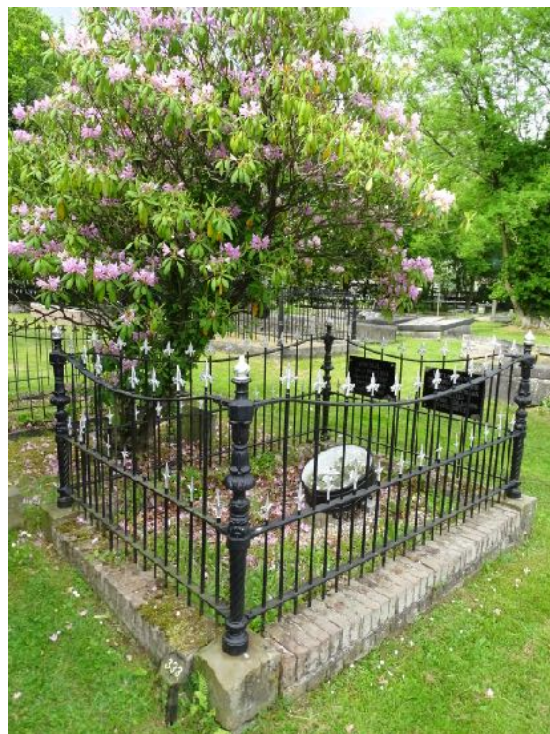
Noorderbegraafplaats⁶

In 1818 nemen Burgemeester en Raad van Assen het besluit een nieuwe begraafplaats te stichten. Als locatie wordt het gebied tussen de Goorlaan, Aubussonpad en Kerklaan gekozen, in de noordoostelijk hoek van het Asserbos. Op het moment van besluitvorming ligt deze plek op flinke afstand van de toenmalige bebouwing. Het terrein van Noorderbegraafplaats was oorspronkelijk een deel van het Asserbos, en was als zodanig in eigendom van de gemeente Assen. Bij de aanleg is een groot deel van de aanwezige bomen gekapt. In de noordwesthoek is een monumentale eik blijven staan, die ruim twee eeuwen oud is. Dit is de enige boom die er al stond bij de aanleg in 1822. Bij het maken van een plan van aanleg wordt de begraafplaats in de Duitse plaats Aurich als voorbeeld genomen. In vergelijking met de eerste ontwerpen is de uiteindelijke aanleg sober te noemen. De begraafplaats is naar de huidige maatstaven, klein met een oppervlak van bijna twee hectare. De begraafplaats is omringd door een gracht. Via een dam aan de Kerkhofslaan is de begraafplaats toegankelijk. In eerste instantie stond hier een houten toegangshek, dat 1859 werd vervangen door een ijzeren hek. Dit toegangshek (door Nering Bögel & co. te Deventer) is een Rijksmonument en kent een overdaad aan doodssymbolen.

Grote staande monumenten, zoals die in Noord Nederland op verschillende andere begraafplaatsen te zien zijn, vindt men hier niet. Twee bijzondere grafmonumenten zijn die van Brumsteede en Van Bulderen. De vele liggende zerken bepalen in belangrijke mate het karakter van de Noorderbegraafplaats. Mogelijk vond de Drentse en Asser elite in het begin van de negentiende eeuw het ongepast zich in de grafcultuur sterk te profileren. De rijkst uitgevoerde zerk is die van gouverneur Petrus Hofstede.

Als men nu door het opgeknapt toegangshek vanaf de Kerkhofslaan de begraafplaats opwandelt ziet het er keurig onderhouden uit. Dat was in 2013 zeker niet het geval. Vrijwilligers van de Stichting Noorderbegraafplaats Assen zijn de afgelopen jaren bezig geweest met de restauratie van hekken, belettering van stenen en bij de groenvoorziening. Graven en grafmonumenten waren verwaarloosd

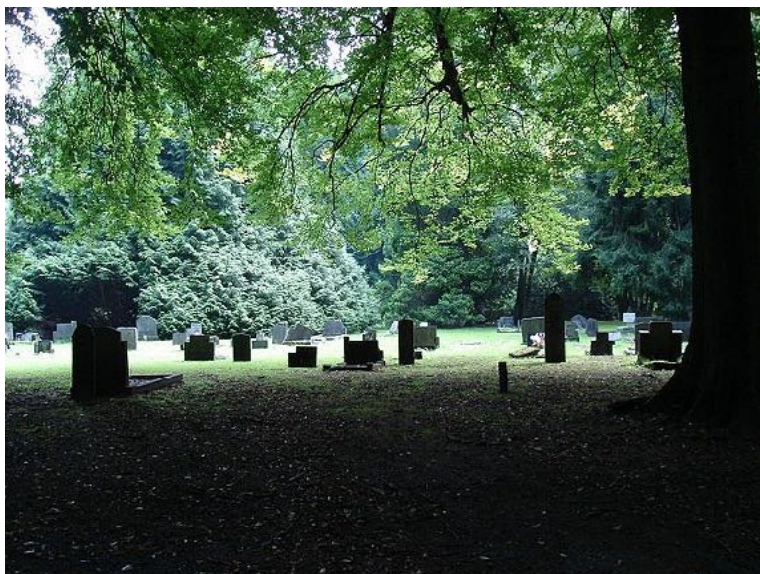
en de paden waren door achterstallig onderhoud vaak slecht begaanbaar. Gelukkig is de situatie in de afgelopen jaren behoorlijk verbeterd. De gemeente Assen heeft in 2015 na de aanleg van drainage het middenpad opnieuw laten verhard. Na een schenking is in 2016 een zestal zogenaamde Zocherbanken geplaatst. In 1892 wordt de Zuiderbegraafplaats in gebruik genomen. Op de Noorderbegraafplaats neemt het begraven dan sterk af.

Nieuwe- of Zuiderbegraafplaats⁷

De Nieuwe- of Zuiderbegraafplaats ligt aan de Beilerstraat, aan de zuidzijde van het Asserbos. De Zuiderbegraafplaats is een begraafplaats waarvan de aanleg uit twee stijlen bestaat. In de aanvang is het een begraafplaats in de Engelse landschapsstijl, de laatste uitbreiding heeft een ongebruikelijke stijl, geënt op een natuurconcept. Het oudste deel is tussen 1887 en 1892 aangelegd door tuinarchitect J. Vroom uit De Punt. In 1925 is de begraafplaats uitgebreid met een tweede vak. Ook het ontwerp voor deze uitbreiding was van de firma Vroom. In 1938 (of 1941) volgde een derde uitbreiding en is ontworpen door de Groninger tuin- en landschapsarchitect J.W. Verdenius. Deze uitbreiding ziet eruit als een eikenbos. Het monumentale toegangshek van de entree aan de Beilerstraat (beschermd rijksmonument) maakt deel uit van de eerste aanleg van de begraafplaats. Dit geldt ook voor het baarhuis. Het staat in de noordwesthoek van de eerste aanleg en is gebouwd in 1891 in ambachtelijk-traditionele stijl.

De oudste en de tweede uitbreiding zijn ieder door duidelijke sloten omgeven. Dat geldt niet voor de laatste uitbreiding, waardoor deze uitbreiding meer een onderdeel van het Asserbos lijkt. Aan de rand van de drie delen, en dus ook langs de sloten tussen de drie delen, staan fijnsparren die ook in het Asserbos staan. Als gevolg van de gekozen indeling zijn de drie delen op zichzelf staand, naar binnen gekeerd en verankerd met het Asserbos. De eerste twee delen hebben een parkachtige uitstraling met parkbomen (loofbomen) aan weerszijden van de gebogen paden. Het eerste deel kent een afwisseling in parkbomen om en om met bomen zoals kastanje, eik, plataan, tamme kastanje en linde. In het tweede deel is de soortkeuze niet groot, daar komen veel beuken voor. Tussen de slingerende paden en de randbeplanting liggen hier de verschillende perken. Deze perken zijn over het algemeen open ruimten. Behalve aan de westzijde, het oudste gedeelte. Hier wordt de open ruimte voor de helft gevuld met verspreid staande rododendrons en verschillende soorten naaldbomen. Door de groenblijvende beplanting is de begraafplaats vanaf de Beilerstraat niet te overzien. De zandbodem wordt in deze eerste twee delen van de begraafplaats inmiddels bijna hoofdzakelijk door mos bedekt. Over de twee sloten tussen de drie delen bevinden zich tweemaal twee dammen. In het laatste deel is het padenpatroon eveneens gebogen en de paden zijn hier onverhard. Dit versterkt het bosachtige karakter. In dit gehele deel staan enkel eiken, zoals op een brink, maar niet in rijen geplant. De bodem wordt door gras en mos bedekt.

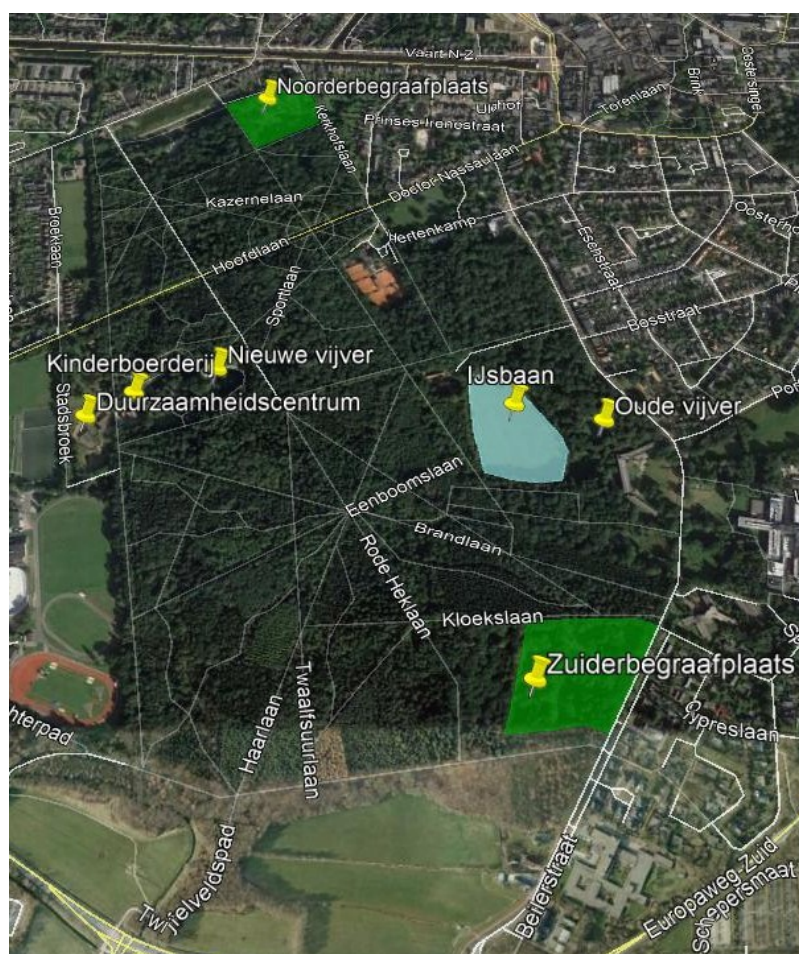
Recente ontwikkelingen

Duurzaamheidscentrum Assen

In 2016 is het Duurzaamheidscentrum Assen (DCA) geopend. In het DCA werken de gemeente Assen en Stichting Het Drentse Landschap samen met als doel om bij volwassenen en kinderen aandacht te vragen voor een duurzame samenleving⁸. Het centrum is aan de zuidwestzijde van het bos gevestigd, naast kinderboerderij De Hofstede. In het centrum is horeca aanwezig en er zijn vergaderruimten. Daarnaast is er een expositie over natuur en duurzaamheid. Het IVN houdt er kantoor en er worden regelmatig activiteiten georganiseerd rondom het thema duurzaamheid.

Ontwikkelingen Bosbeek

In het kader van het project FlorijnAs is de Bosbeek, die voor een deel ook door het Asserbos loopt, aangepakt. De beek is zichtbaarder gemaakt en verbonden met de Drentsche Aa. Het plan omvat de aanleg van een nieuw verhard fietspad/onderhoudspad langs de bestaande Bosbeek door het Asserbos. De loop van de beek wordt in het Asserbos niet aangepast (dat is wel het geval ter hoogte van het WZA). Er wordt ter hoogte van het scoutinggebouw een nieuwe brug gerealiseerd.

Figuur 2 - Overzichtskarta van het Asserbos

3 Het huidige beleid en beheer van het Asserbos

In 2019 is het beheer van het Asserbos, alsmede van enkele omliggende groene terreinen overgegaan van de gemeente Assen naar Stichting Het Drentse Landschap. De gemeente blijft eigenaar, echter Het Drentse Landschap voert zeggenschap via een pachtovereenkomst. De reden dat de gemeente Assen het beheer heeft overgedaan aan Het Drentse Landschap is, dat de gemeente Assen vindt dat ze niet meer beschikt over de kennis en kunde die nodig is voor het beheer van bos- en natuurterreinen. VvhA is in de voorbereiding van de overdracht meermaals geconsulteerd. VvhA heeft aangegeven dat ze instemt met de keuze van de gemeente om het beheer van het Asserbos en andere natuurterreinen uit te besteden, mits aan een goed gekwalificeerde organisatie. We hebben vertrouwen in de kennis en kunde van Het Drentse Landschap en kijken uit naar de samenwerking.

Relevante beleidsstukken

De gemeente Assen heeft diverse beleidsstukken gepubliceerd ten aanzien van groenbeheer binnen de gemeente. Voor zover deze stukken relevant zijn, wordt er in dit hoofdstuk kort op ingegaan. Voor nadere informatie wordt verwezen naar de gemeente Assen en de huidige beheerder (Stichting Het Drentse Landschap).

Bosvisie⁹

In de Bosvisie uit 2004, naderhand in 2010 uitgewerkt in de notitie 'Het Asserbos: lang leve de (bio)diversiteit', staat het volgende:

- Het in stand houden en ontwikkelen van het natuurlijk milieu en bosgebied en het behoud en waar mogelijk ontwikkelen van natuurwetenschappelijke waarden.
- Behoud en ontwikkeling van cultuurhistorische en landschappelijke waarden (lanenstructuur, variatie in bospercelen, handhaven landgoed karakter, aandacht voor monumenten etc.).
- Behoud en ontwikkeling van de recreatieve mogelijkheden, wat inhoudt het bieden van gelegenheid tot dagrecreatief gebruik en het voorzien in de behoefte aan dagrecreatieve voorzieningen en medegebruik van het terrein (fietspad, bankjes, toegankelijkheid wandelpaden e.d.) maar ook variatie in beeld en beleving.
- Het bieden van mogelijkheden voor natuur- en milieueducatie, -onderzoek en -voorlichting aan recreanten, scholen en derden.
- Het benutten van de producten uit het beheer op een voor de gemeente zo voordelig mogelijke wijze (hout- en andere natuurproducten).

Praktisch vertaald betekent dit onder meer dat die bossen zoveel mogelijk toegankelijk zullen zijn voor het publiek. In plaats van grootschalige ingrepen wordt zo veel mogelijk gestreefd naar kleinschalige kapmethoden gevolgd door te stimuleren van natuurlijke verjonging. Staand en liggend dood hout in het bos wordt als bron van nieuw leven gestimuleerd. Hout dat vrijkomt uit het beheer wordt vanuit financieel economisch oogpunt zoveel mogelijk verkocht. Het behoud van de karakteristieke lanen is een punt van aandacht en zorg. Het beheer is gericht op handhaving en vernieuwing van de aanwezige laanbeplanting.

Na een gebiedsbeschrijving van de diverse terreinen, inclusief een korte historische kenschets, gaat de Bosvisie nader in op het beheer per bosgebied. Voor het Asserbos wordt op tiental bladzijden aangegeven wat de uitgangspunten voor het beheer zijn en wat de visie is op korte, middellange en lange termijn. Dat is vervolgens uitgewerkt in werkplannen tot 2010.

De formuleringen in de Bosvisie leidden in de praktijk tot verschillende interpretaties. Daardoor lag het accent bij het beheer in de jaren na 2004 voor een groot deel op houtproductie. Dat terwijl de Bosvisie benadrukt dat natuurwaarde en natuurbeleving bij het beheer voorop moeten staan.

Vorenstaande was aanleiding om in 2010 specifiek voor het Asserbos de Bosvisie te verhelderen en verfijnen. Dat gebeurde mede in overleg met VvHA. De beheervisie van de VvHA heeft de gemeente voor zover mogelijk in de notitie van 2010 verwerkt. Bedoeling van de notitie is de koers voor natuurontwikkeling in het Asserbos meer kracht bij te zetten. Het stimuleren van natuurlijke processen en het ruimte bieden aan een zo groot mogelijke natuurlijke variatie staan duidelijk vooraan. Ook zijn er streef- en referentiebeelden voor diverse onderdelen van het bos opgenomen waardoor een vertaling naar beheersmaatregelen eenvoudig(er) zou kunnen plaatsvinden. Er werd ook voorzien in een monitorings- en evaluatiesysteem. In een apart hoofdstuk zijn per functie (natuur, recreatie etc.) prioriteiten toegekend. In een volgend hoofdstuk is het streefbeeld voor 2060 opgenomen met voor een aantal specifieke kenmerken en plekken een apart beeld (bosrand, eikenhulst, heemtuin, ijsbaan, poelen en vijvers).

De praktijk van de afgelopen jaren laat zien dat van de vele goede voornemens uit met name de notitie uit 2010 niet veel terecht gekomen is. Het beheer liet te wensen over. Bovendien waren er de nodige zaken die aandacht vroegen: de mogelijke komst van een klimbos, de kap van eeuwenoude hulst, verkoop van het bos, een toneelvoorstelling in het bos. De recente herstelde verbinding van de Bosbeek met de waterlopen aan de andere zijde van de Overcingellaan en de spoorlijn is een positieve ontwikkeling. Onlangs heeft de gemeente besloten het beheer van ca 450 ha bossen en andere natuurterreinen, waaronder het Asserbos en het daarin gelegen Duurzaamheidscentrum, te laten uitvoeren door De Stichting Het Drents Landschap. Reden is dat de gemeente zelf niet meer de deskundigheid in huis heeft om dit zelf op de juiste manier te doen. Doel is het duurzaam in stand houden van de belevings-, gebruiks-, natuur-, educatieve, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Ingangsdatum is 01 januari 2019.

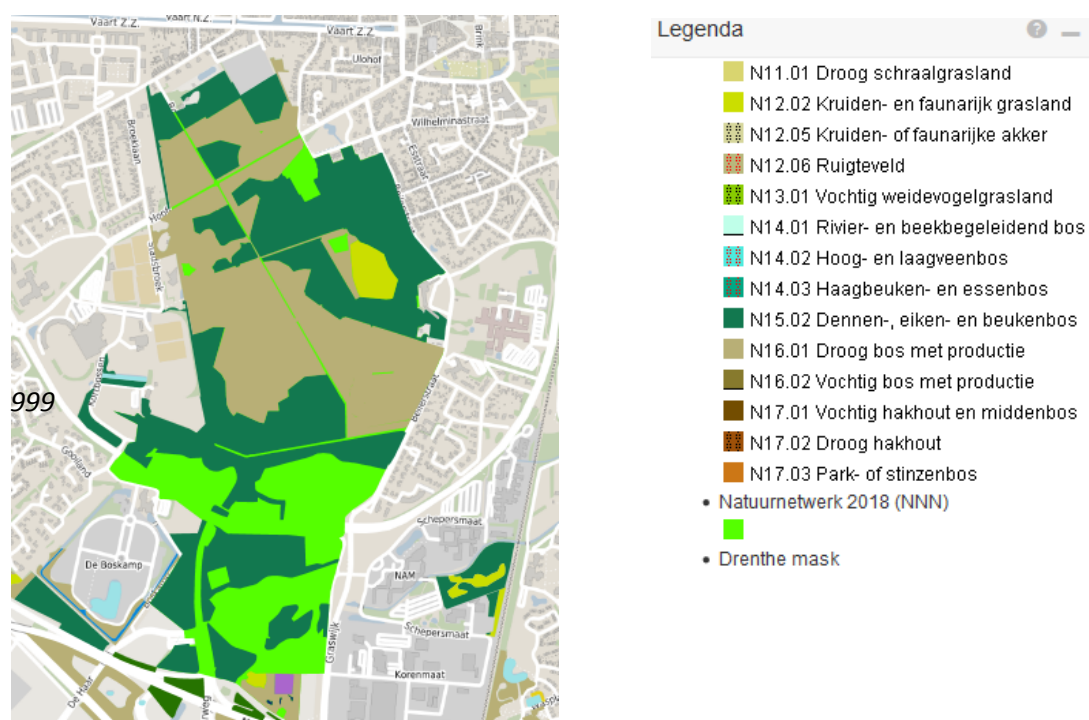
Groenstructuurvisie van de gemeente Assen¹⁰

De Groenstructuurvisie is in 2006 door de gemeenteraad van Assen vastgesteld. In deze visie is het groenbeleid voor een periode van 20 jaar op hoofdlijnen vastgesteld. In deze nota geeft de gemeente aan om bestaande groenstructuren te beschermen, onvolledige groeistrukturen waar nodig af te ronden of uit te bouwen, te verbinden ('het groene frame') en om de 'groene belangen' in een vroeg stadium in planvorming te betrekken. Het Asserbos is in deze nota aangemerkt als 'groengebied'. Groengebieden zijn de grotere groenelementen in de gemeente Assen, die gezamenlijk het groene frame van Assen vormen.

Natuurnetwerk Nederland en het Subsidiestelsel Natuur en Landschap

Het Asserbos is onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen de Ecologische Hoofdstructuur). Het NNN heeft als doel om de ruimtelijke isolatie van natuurgebieden te verkleinen, zodat leefgebieden van soorten worden verbonden. Dit leidt ertoe dat tussen populaties van dier- en plantensoorten uitwisseling van individuen kan plaatsvinden, waardoor de kans op uitsterven wordt verkleind¹¹.

Het Asserbos is door de gemeente Assen onder het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL)¹² gebracht. In dit stelsel kent de beheerder in overleg met de provincie Drenthe (het bevoegd gezag inzake SNL) één of meerdere beheertypen toe aan een terrein. Voor het Asserbos zijn de beheertypen 'N15.02 dennen, eiken, beukenbos' en 'N16.02 Droog bos met productie' toegekend (zie ook figuur 3). Door de provincie Drenthe wordt een beheersubsidie verstrekt, die in hoogte varieert afhankelijk van het toegekende beheertype. De beheerder heeft als tegenprestatie de opdracht om bepaalde natuurdoelen te realiseren, die eveneens afhankelijk zijn van het type. Daarnaast dient de beheerder elke zes jaar monitoringsgegevens aan de provincie Drenthe ter beschikking te stellen, zodat kan worden vastgesteld of deze natuurdoelen ook worden behaald. Meer informatie over de beheertypen en het Subsidiestelsel Natuur en Landschap staat op portaalnatuurenlandschap.nl.

Figuur 3 - Beheertypenkaart van het Asserbos. Het Asserbos is door de gemeente onder het Subsidiestelsel Natuur en Landschap gebracht. Deze kaart toont de toegekende natuurtypen die gelden voor het Asserbos.

4 Knelpunten

De VvhA ziet in het huidige beheer en onderhoud een aantal knelpunten, waar verbetering mogelijk is. Dit hoofdstuk beschrijft deze knelpunten.

Boomveiligheid

In het huidige beheer van het Asserbos is onvoldoende aandacht voor veiligheid. Op plaatsen waar veel mensen komen is veel dood hout aanwezig in bomen langs paden (parkeerplaats Rode Heklaan, Roldertorenlaan). Op verschillende plaatsen zijn bomen half omgevallen, in de richting van paden. Dit kan leiden tot ongevallen.

Gebrekkige gebieds- en beheerkennis

Het bos wordt op dit moment onvoldoende zorgvuldig en met te weinig kennis van zaken beheerd. De beheerder weet niet welke (natuur)waarden in het bos aanwezig zijn, waardoor deze onvoldoende voor het voetlicht worden gebracht of worden beschadigd bij beheerwerkzaamheden. Voorbeelden zijn:

- De rigoureuze kap van oude hulst^{13&14} langs de Beilerstraat, in het laatst overgebleven deel oerbos.
- Gebrekkig onderhoud van duikers, met wateroverlast op de wandelpaden tot gevolg.
- De kap van bomen met verblijfplaatsen van beschermde vleermuizen.
- Sterke insporing van bosbouwvoertuigen in de bodem (Roldertorenlaan).
- Het bedekken van de groeiplaats van de zeldzame zevenster onder baggerspecie uit een naastgelegen sloot.
- Beheer zonder oog voor (cultuurhistorische) waarden: gekapte laanbomen blijven bijvoorbeeld pontificaal in het aanzicht van de laan achter en worden niet aangevuld. Daardoor verrommelt het aanzicht van de laan en wordt een belangrijke waarde van het bos aangetast.

Invasieve exoten

Invasieve exoten zijn plant- en diersoorten die niet van oorsprong in Nederland voorkomen. Doordat deze soorten in staat zijn om zich erg snel te vermeerderen, kunnen ze leiden tot aantasting van de waarden van het Asserbos. In het Asserbos zijn drie van deze probleemsoorten aanwezig: reuzenberenklauw, reuzenbalsemien en Japanse duizendknoop. De eerste twee soorten kunnen erg dominant worden en daardoor inheemse planten en dieren verdringen. Dit geldt ook voor Japanse duizendknoop, maar deze soort is door zijn groeikracht ook in staat om bebouwingselementen (zoals wegen en paden, maar ook graven) te beschadigen. Reuzenbereklauw kan daarnaast leiden tot brandwonden. Voor alle soorten geldt dat ze ten gevolge van hun dominantie ernstig afbreuk doen aan de belevingswaarde van het bos.

Fietsers/mountainbikes

Op dit moment zijn alle paden toegankelijk voor fietsers en mountainbikers. Dit leidt ertoe, dat wandelaars en fietsers soms in elkaars vaarwater zitten.

Waterbeheer

Doordat in het Asserbos keileem ondiep in de bodem aanwezig is, kunnen perioden van veel neerslag leiden tot problemen met de waterhuishouding. Keileem is zeer slecht waterdoorlatend, waardoor in perioden met veel neerslag bospaden snel onbegaanbaar kunnen worden. Om de waterhuishouding te reguleren is in het bos een uitgebreid netwerk van sloten en duikers aanwezig. Door achterstallig onderhoud functioneren deze echter niet altijd meer, met gevolgen voor de wandelpaden.

5 Beheervisie van Vereniging Vrienden van het Asserbos

Visie op de kernwaarden

Het Asserbos is een beleefbos (bedoeld om in te wandelen, fietsen, sporten en van natuur en landschap te genieten) waarin tegelijkertijd met grote natuur-, cultuur- en landschappelijke waarden aanwezig zijn. De beheerder voert het beheer uit met aandacht voor deze kernwaarden. Zware recreatieve voorzieningen (bijvoorbeeld een klimbos of fietscrossbaan) passen daar volgens VvHA niet in. Wij stellen voor om met de beheerder de beleefbaarheid van het bos te vergroten. Eén van de dingen, die hieraan bijdraagt, is een betere zonering van de verschillende activiteiten die in het bos plaatsvinden. Rondom het DCA, de Nieuwe Vijver (parkeerplaats) en het scoutinggebouw ligt het voor de hand in te zetten op beleving en menselijke activiteit. Op andere plekken (bijvoorbeeld rond de Zuiderbegraafplaats, het gebied Goorlaan – Kazernelaan, en het gebied ten Noorden van de Touwslagerslaan en rond de Oude Vijver) lenen de huidige omstandigheden zich uitstekend voor natuurlijk bosbeheer. We menen dat het scheiden van voetgangers en fietsers voor iedereen bijdraagt aan de belevingswaarde van het bos.

Er is aandacht voor de lange geschiedenis van het Asserbos. Door middel van groenbeheer en meubilering (plaquettes, informatieborden en dergelijke) worden historisch belangrijke plaatsen in het bos benadrukt.

Kunstverlichting (bijvoorbeeld rondom het DCA) wordt verwijderd. Er worden geen nieuwe kunstlichtbronnen in het bos aangebracht.

Bij het bosbeheer staat veiligheid voorop. In het bos zijn ten gevolge van (gebrek aan) beheer onveilige situaties aanwezig: dode takken in bomen op plekken waar veel mensen komen (zoals boven de parkeerplaats aan de Rode Heklaan) of bomen in slechte staat die over de paden heen hangen.

Visie op samenwerking

Het Asserbos is van en voor Assenaren. Dit wordt door de beheerder onderkend door regelmatig in gesprek te gaan met de gebruikersgroepen, en waar mogelijk rekening te houden met de beheerwensen die leven. De doelen en speerpunten van betrokken individuen en organisaties kennen vaak veel raakvlakken, maar kunnen ook stevig verschillen.

Beheerplatform

Op dit moment vindt geen structureel overleg plaats tussen de belanghebbenden en de beheerder. Inbreng op het beheer is daardoor ad hoc en vaak activistisch van aard. VvHA pleit daarom voor het instellen van een beheerplatform, waar alle belanghebbenden zich in vertegenwoordigd weten. Beheervraagstukken kunnen in dit beheerplatform worden behandeld, waardoor alle betrokkenen op een structurele manier mee kunnen praten. Er zal gestreefd worden naar een zo groot mogelijk draagvlak ten aanzien van beslissingen die het Asserbos en omgeving aangaan. Idealiter wordt via dit beheerplatform een gezamenlijk beheerplan uitgewerkt, waarin concrete acties met een groot draagvlak worden benoemd. De beheerder is trekker van het beheerplatform.

Beheergroep

De nu al zeer grote betrokkenheid die velen voelen bij het Asserbos en omgeving kan in de visie van VvHA verder worden vergroot, wanneer betrokken omwonenden en organisaties de kans krijgen om deel te nemen aan het praktisch beheer van het gebied. Om dit te realiseren dient een beheerwerkgroep te worden opgericht, die jaarlijks natuurwerkdagen en excursies organiseert en uitvoert. Het DCA is hiervoor een ideale uitvalsbasis. Het IVN kan een belangrijke bijdrage leveren, net als VvHA, uiteraard.

Visie op natuurwaarden

De beheerder is zich bewust van de grote natuurwaarden in het Asserbos. In het beheer wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van deze bijzondere soorten en waar mogelijk wordt de biotoop versterkt. Het beheer wordt uitgevoerd conform de Gedragscode Bosbeheer¹⁵. De aanwezige natuurwaarden worden periodiek geïnterpreteerd, zodat hiermee in het beheer rekening kan worden gehouden. Het probleem van de opkomende invasieve exotische planten (reuzenberenklauw, reuzenbalsemien en Japanse duizendknoop) wordt proactief, maar zonder bestrijdingsmiddelen, aangepakt. Daarbij wordt naar burgerbetrokkenheid gezocht.

Het beheer in het Asserbos vindt in overeenstemming met de SNL-beheertypen plaats met aandacht voor de grote ecologische waarden. Daarbij hoort een beheerder die voldoende kennis heeft van de aanwezige (natuur)waarden, op de hoogte is van de doelstelling (SNL) en in staat is het beheer met voldoende kennis van zaken uit te voeren. Op dit moment ontbreekt op bepaalde punten de beheerders- en gebiedskennis bij de gemeente Assen. Dit wordt mede veroorzaakt doordat de mensen van de uitvoeringsdienst onvoldoende worden aangestuurd.

Het Asserbos is onderdeel van het Nationaal Natuurnetwerk. In het beheer van het Asserbos en de omliggende terreinen wordt hier rekening mee gehouden. Door planologische inrichting wordt de verbinding tussen het Asserbos en de omliggende terreinen verbeterd.

Staand dood hout is cruciaal voor het in stand houden voor de kenmerkende natuurwaarden in het Asserbos. Voor het beheer houdt dit in, dat – mits de veiligheid dit toestaat – dode en stervende bomen zo lang mogelijk in het bos blijven staan. Waar dit voor de veiligheid nodig is, worden bomen gekandelaberd of blijft de onderste vier tot zes meter van de stam rechtop in het bos staan. In het Asserbos vindt in de percelen volop natuurlijke verjonging plaats. Het beheer is erop gericht dit te stimuleren.

Visie op landschap

De structuur van het Sterrenbos, waarbij de eeuwenoude lanen elkaar op twee plaatsen kruisen blijft in stand. Door middel van het beheer wordt de lanenstructuur versterkt. Slechte laanbomen worden in tijd gefaseerd (dus niet in één keer) vervangen. Gekapte laanbomen worden vervangen door jonge bomen van dezelfde soort. Deze zijn van een leeftijd en omvang dat ze gelijk deel gaan uitmaken van het laanaanzicht (dus niet heel jong). De Oude Vijver wordt in oude glorie hersteld. Achterstallig onderhoud van sloten, dammen en duikers wordt weggewerkt.

De twee begraafplaatsen in het Asserbos zijn belangrijke zichtbare elementen in de geschiedenis van de stad Assen. Met name het onderhoud van de Zuiderbegraafplaats is achterstallig. De Noorderbegraafplaats wordt door vrijwilligers (met hulp van de gemeente) gerestaureerd. In de visie van de VvHA worden de beide begraafplaatsen in oude luister hersteld: graven worden opgeknapt en landschappelijk belangrijke bomen en lanen worden hersteld.

Visie op cultuurhistorische waarden

De cultuurhistorische waarden (lanenstructuur, variatie van de bospercelen, de oude ijsbaan, begraafplaatsen) vormen één van de belangrijkste kenmerken van het Asserbos. Deze dienen in stand te worden gehouden en waar nodig te worden hersteld. De sterrenbosstructuur en het landgoedkarakter worden waar mogelijk versterkt, in lijn met de aanwijzing als beschermd stadsgezicht. Middels informatievoorziening wordt de waardevolle cultuurhistorie in het bos benadrukt. In het beheer van het Asserbos zal door de beheerder soms een afweging gemaakt moeten worden tussen het beschermen de cultuurhistorische waarden en andere waardevolle kenmerken. Het verdient daarom aanbeveling om een afwegingskader op te stellen over hoe om te gaan met deze beheerkeuzen.

Heemtuin

De Heemtuin is een waardevol belevingselement met grote educatieve waarde. De Heemtuin dient in de visie van VvhA en omgeving in oude luister te worden hersteld.

Geraadpleegde bronnen

¹ Provinciale Drentsche en Asser Courant, 02 februari 1946

² <http://www.stichtingoase.nl/heemtuin-assen>

³ Manen W. van, 2017. Broedvogels van de bossen rond Assen in 2016. Sovon-rapport 2017/06. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

⁴ https://archisarchief.cultureelerfgoed.nl/Beschermde_Gezichten/BG1640/TOELICHTING_aanwijzing_1640.pdf

⁵ <https://www.monumenten.nl/soorten-monumenten/beschermde-stads-en-dorpsgezichten>

⁶ Stichting Noorderbegraafplaats Assen, www.snba.nl

⁷ Historie en toekomst Noorder- en Zuiderbegraafplaats, gemeenteraad Assen 11 februari 2010

⁸ <https://duurzaamheidscentrumassen.nl/>

⁹ Bosvisie 2004, Gemeente Assen

¹⁰ https://www.assen.nl/sites/default/files/groenstructuurvisie_1.pdf

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/natuurnetwerk-nederland>

¹² <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/de-index-natuur-en-landschap/>

¹³ <http://www.omroepassen.com/algemeen/groenlinks-ziet-door-de-gekapte-bomen-het-bos-niet-meer/>

¹⁴ <https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/119409/Beheer-van-het-Asserbos-is-niet-goed>

¹⁵ Gedragscode bosbeheer 2010-2015. Hulpmiddel bij het naleven van de Flora- en faunawet. bedrijfsschap voor bos en natuur, Driebergen. www.vbne.nl